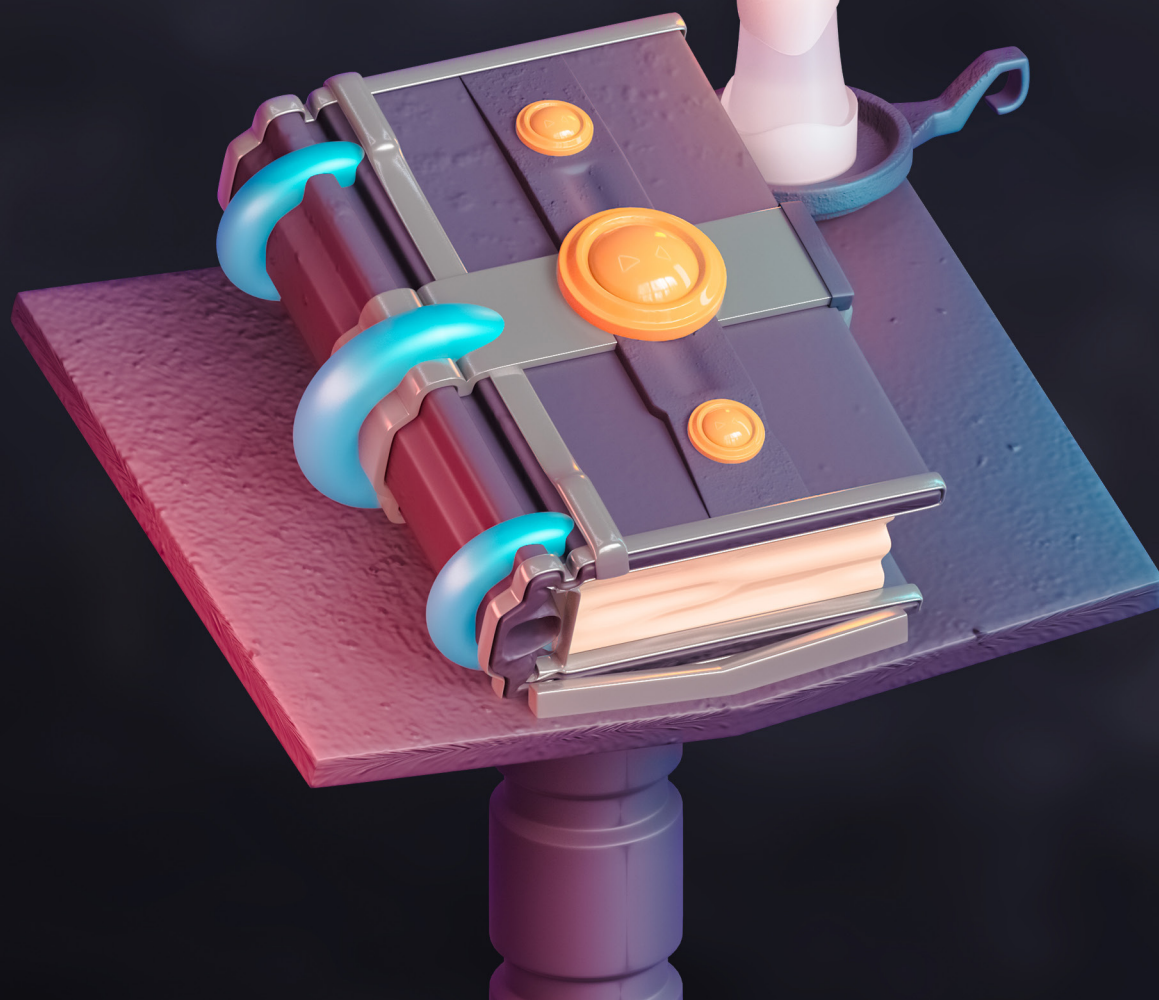

گردآوری و تالیف:

دکتر علیرضا جعفری ۱۴۰۲-۱۴۰۳

تاریخ ادبیات

رهم

ادبیات تعلیمی

فصل یکم

نام اثر	نظم / نثر	مؤلف	نام درس	توضیحات
الهی نامه	نظم	عطار نیشابوری	لطف خدا	
شعر «چشمه و سنگ»	نظم	علی اسفندیاری (نیما یوشیج)		
کلیله و دمنه	نثر آمیخته به نظم	ترجمه نصرالله منشی	پیرایه خرد	
قابوس نامه	نثر	عنصر المعالی کیکاووس	از آموختن ننگ مدار	
دیوار	نثر	جمال الدین میرصادقی		

📍 Adabiat_drjaafari 📷 Dralirezajaafari 🌐 www.Dralirezajaafari.ir

✓ در ادبیات تعلیمی شاعر یا نویسنده موضوع یا مفهومی رفتاری، اخلاقی یا

مسئله ای اجتماعی را به شیوه اندرز در قالب داستان یا حکایت بازگو می کند.

• **هدف:** آموزش و تعلیم

• **موضوع:** حکمت، اخلاق، مذهب یا دانشی از معارف بشری

• **آثار:** قابوس نامه، کلیله و دمنه، گلستان، بوستان، مثنوی معنوی، برخی آثار

طنز (یکی از شیوه های طنزنویسی نقیضه پردازی یا تقلید از آثار ادبی است). (درس ۱۶)

✓ آثار تعلیمی می توانند برای جذابیت بیشتر در روایت تخیلی-ادبی باشند. از

این گونه آثار ادبی، به ویژه در کتاب های درسی و ادبیات کودک و نوجوان بهره

دکتر علیرضا جعفری

دکتر علیرضا جعفری

دکتر علیرضا جعفری

دکتر علیرضا جعفری

دکتر علیرضا جعفری

ادبیات پایداری

فصل دوم

نام اثر	نظم / نثر	مؤلف	نام درس	توضیحات
گوشوارهٔ عرش	نظم	علی موسوی گرمارودی	پاسداری از حقیقت	در این شعر سپید به ماجرای کربلا و شهادت امام حسین (ع) اشاره شده است. کتاب «گوشوارهٔ عرش» مجموعه اشعار آیینی است.
سیاست نامه	نثر	خواجه نظام الملک توسی	دیوار عدل	
قصیده (بیداد ظالمان)	نظم	سیف الدین محمد فرغانی		محتوای این سروده نقد رفتار ظالمانه فرمانروایان و تاخت و تاز سپاه مغول است.
غزل (همای رحمت)	نظم	محمد حسین بهجت تبریزی (شهریار)		این غزل در مورد امام علی (ع) است.

[Adabiat_drjaafari](#)
[Dralirezajaafari](#)
www.Dralirezajaafari.ir

هدف: رساندن فریاد مظلومیت آزادی خواهان و دعوت به ایستادگی، مبارزه و

سازش ناپذیری در برابر ظلم

موضوع: ستایش آزادی و آزادی خواهی و دعوت به مبارزه و پایداری در برابر بیدادگران

آثار: پاسداری از حقیقت

ادبیات غنایی

فهرست

نام اثر	نظم / نثر	مؤلف	نام درس	توضیحات
اسرار التوحید غزل «مهر و وفا»	نظم	حافظ		
اسرار التوحید	نثر	محمد بن منور	حقه راز یک گام فراتر	محمد بن منور در کتاب اسرار التوحید شرح احوال شیخ ابوسعید ابوالخیر را نوشته است.
تفسیر سوره یوسف	نثر	احمد بن محمد بن زید طوسی	جمال و کمال	
غزل «بوی گل و ریحان ها»	نظم	سعدی		

دکتر علیرضا جعفری

[Adabiat_drjaafari](https://www.instagram.com/Adabiat_drjaafari)
[Dralirezajaafari](https://www.instagram.com/Dralirezajaafari)
www.Dralirezajaafari.ir

موضوع: بیان عواطف و احساسات شاعریا نویسنده درباره ی عشق و عرفان

مفاهیم ادب غنایی: عشق، عرفان، مرثیه، مناجات، گلایه و شکایت

آثار: غزلیات حافظ و سعدی، جمال و کمال

✓ **ادبیات عرفانی ما در حوزه ادبیات غنایی قرار می گیرد.**

ادبیات سفر و زندگی

فصل چهارم

نام اثر	نظم / نثر	مؤلف	نام درس	توضیحات
سفرنامه	نثر	ناصر خسرو (قرن ۵)	سفر به بصره	شرح سفر ناصر خسرو و برادرش به بصره و دیدار با وزیر ملک اهواز، ابوالفتح علی بن احمد
گلستان	نثر آمیخته به نظم	سعدی	شبی در کاروان عامل و رعیت	
اتاق آبی	نثر	سهراب سپهری	کلاس نقاشی	سپهری خاطره ای از یک کلاس دوران تحصیل خویش را با توصیف و چاشنی طنز نوشته است.
ارزیابی شتاب زده	نثر	جلال آل احمد	پیرمرد چشم ما بود	جلال آل احمد در متن «پیرمرد چشم ما بود» از کتاب ارزیابی شتاب زده با بیان حس و حال عاطفی خویش و با زبان صمیمی نیما یوشیج را توصیف می کند.
شعر (آی آدم ها)	نظم	نیما یوشیج		

📍 Adabiat_drjaafari 📷 Dralirezajaafari 🌐 www.Dralirezajaafari.ir

موضوع: ثبت خاطرات و گزارش احوال خویش (حسب حال) یا شرح رخدادها و افکار دیگران (شرح حال یا زندگی نامه)

آثار: سفرنامه، ارزیابی شتاب زده، اتاق آبی

✓ **سفرنامه ها یا خاطره نگاشت ها بخشی از زندگی نامه و حسب حال هستند.**

ادبیات انقلاب اسلامی

فصل پنجم

نام اثر	نظم / نثر	مؤلف	نام درس	توضیحات
متن (دریادلان صف شکن)	نثر	مرتضی آوینی		به نقل از مجله ادبیات داستانی
غزل («خاک آزادگان»)	نظم	سرور اعظم باکوچی (سپیده کاشانی)		
من زنده ام	نثر	معصومه آباد	شیرزنان ایران	رهبر ایران بر این کتاب تقریظ نوشته است.

📍 Adabiat_drjaafari 📷 Dralirezajaafari 🌐 www.Dralirezajaafari.ir

موضوع: فرهنگ اسلامی، قیام امام حسین (ع)، اندیشه های امام خمینی، فضای انقلابی جامعه

آثار: من زنده ام، دریادلان صف شکن، خاک آزادگان

✓ آثار ادبیات انقلاب اسلامی تصویری از تحولات فکری - فرهنگی جامعه ی معاصر

(از سال ۱۳۵۷ تا کنون) را به دست می دهند.

ادبیات حماسی

فصل ششم

نام اثر	نظم / نثر	مؤلف	نام درس	توضیحات
شاهنامه	نظم	فردوسی		
امثال و حکم		علی اکبر دهخدا		
شعر «دلیران و مردان ایران زمین»		محمود شاهرخ (جذبه)		

📍 Adabiat_drjaafari 📷 Dralirezajaafari 🌐 www.Dralirezajaafari.ir

تعریف: روایتی داستانی از تاریخ تخیلی یک ملت که با قهرمانی ها، جنگاوری ها و خدادادهای خارق العاده درمی آمیزد.

آثار: شاهنامه، دلیران و مردان ایران زمین

سوال ۱

کدام یک از ویژگی های حماسه در بیت های زیر دیده می شود؟
آنها را از کمانک مقابل انتخاب کنید.

الف) که هم رزم جستی هم افسون و رنگ / نیامد ز کارتو بردوده ننگ (ملی - قهرمانی)
ب) کمان را به زه کرد و بگشاد بر / نبد مرغ را پیش تیرش گذر (خرق عادت - ملی)

پاسخ: الف) قهرمانی / ب) خرق عادت

سوال ۲

زمینه حماسی متناسب با هر بیت یا عبارت را از کمانک مقابل آن
انتخاب کنید.

الف) بر آشفست سهراب و شد چون پلنگ / چو بدخواه او چاره گر بد به جنگ (ملی / قهرمانی)
ب) خروش سواران و اسپان زدشت / ز بهرام و کیوان همی برگذشت (خرق عادت / داستانی)

پاسخ: الف) قهرمانی / ب) خرق عادت

📍 Adabiat_drjaafari 📷 Dralirezajaafari 🌐 www.Dralirezajaafari.ir

سوال ۳

در ابیات زیر کدام ویژگی بارز حماسه دیده می شود؟

۱) کشانی بخندید و خیره بماند / عنان را گران کرد و او را بخواند

بدو گفت خندان که نام تو چیست / تن بی سرت را که خواهد گریست؟

تهمتن چنین داد پاسخ که نام / چه پرسى كزین پس نبینی تو کام

مرا مادرم نام مرگ تو کرد / زمانه مرا پتك ترگ تو کرد»

پاسخ: رجزخوانی

سوال ۴

در ابیات زیر کدام ویژگی بارز حماسه دیده می شود؟

۱) بزد نیزه او به دو نیم کرد / نشست از براسپ و برخاست گرد

۲) یکی تیرالماس پیکان چو آب / نهاده بر او چار پیر عقاب

۳) زفتراک بگشود پیچان کمند / بینداخت و آمد میانش به بند

۴) یکی تیرزد بر براسپ او / که اسپ اندر آمد ز بالا به روی

پاسخ: گزینه ۲

= در صورت نیاز به آموزش تصویری
(زمینه های حماسه) می توانید از
بارکدرو به رو استفاده کنید:

ادبیات داستانی

فصل هفتم

نام اثر	نظم / نثر	مؤلف	نام درس	توضیحات
مثنوی معنوی	نظم	مولانا	طوطی و بقال	طوطی و بقال از دفتر اول مثنوی مولوی است.
اخلاق محسنی	نثر	حسین واعظ کاشفی	ای رفیق	
داستان «خسرو»	نثر آمیخته به نظم	عبدالحسین وجدانی		
جوامع الحکایات و لوامع الروایات	نثر	سدیدالدین محمد عوفی	طراران	کتاب جنبه طنز دارد.

[Adabiat_drjaafari](https://www.instagram.com/Adabiat_drjaafari)
[Dralirezajaafari](https://www.instagram.com/Dralirezajaafari)
www.Dralirezajaafari.ir

تعریف: آثاری که با بهره گیری از عنصر روایت، شخصیت، لحن، زمان، مکان، و زاویه دید پدید می آیند.

عناصر داستان:

.. زاویه دید:

۱) اول شخص: خود نویسنده یا شخصیت اصلی (محوری) داستان راوی داستان است. از ضمیر «من» استفاده می شود.

۲) سوم شخص (دانای کل): از ضمایر «او، آن ها، ایشان» استفاده می شود، محدودیت زمانی و مکانی ندارد و یک دانای

کل روایتگر داستان با تمام جزئیات آن است.

.. انواع لحن:

۱) لحن حماسی: استوار و کوبنده و مناسب فضای جنگ و نبرد و اعمال خارق العاده

۲) لحن داستانی – روایی: آهنگی نرم و ملایم به منظور بازگویی قصه برای پند گرفتن مخاطب یا تاثیر گذاری براو

۳) لحن گفت و گو: مناظره (بحث و گفتگو یا پرسش و پاسخ) و رجزخوانی (شبهه لحن حماسی)

۴) لحن میهنی: برانگیختن حس وطن پرستی برای ترغیب شنونده به پاسداری و محافظت از کشور خود

۵) لحن ستایشی: مخصوص سپاس بنده از پروردگار

۶) لحن تعلیمی: آهنگی آرام و آهسته برای نفوذ در دل مخاطب

۷) لحن مناجات

۸) لحن توصیفی: آهنگ نرم و خوانش آرام، نزدیک به لحن روایی

شورانگیزترین، تنش‌زا ترین و برانگیزاننده‌ترین و عالی‌ترین لحظهٔ داستان که طی آن بحران به نهایت تعارض خود می‌رسد.

آثار: مثنوی معنوی، اخلاق محسنی، داستان‌های دل‌انگیز ادب فارسی، هفت پیکر، لطایف الطوایف

با خواندن هر متن داستانی باید به درون مایه و محتوای آن بیندیشیم.

داستان درواقع، ظرفی است که نویسنده تفکرات، آرزوها و مفاهیم خاص را در آن می‌گنجاند

📍 [Adabiat_drjaafari](#) 📷 [Dralirezajaafari](#) 🌐 [www.Dralirezajaafari.ir](#)

فصل هفتم ادبیات جهان

نام اثر	نظم / نثر	مؤلف	نام درس	توضیحات
سمفونی پنجم جنوب	نظم	نزار قبانی	سپیده دم	در این درس به انقلاب امام موسی صدر و سرزمین های جنوب لبنان و فلسطین اشاره شده است.
متن ((مزار شاعر))	نثر	فرانسوا کوپه		در این قطعه ادبی نویسنده، چنگیز را با فردوسی مقایسه کرده است.
مائده های زمینی و مائده های تازه	نثر	آندره ژید	عظمت نگاه	
سه پرسش	نثر	تولستوی		
نیایش ((الهی))	نثر	خواجه عبدالله انصاری		

📍 Adabiat_drjaafari 📷 Dralirezajafari 🌐 www.Dralirezajafari.ir

موضوع: تصویر جغرافیای فرهنگی خارج از ایران، مسائل یا موضوعات بشری

آثار: سمفونی پنجم جنوب، مائده های زمینی و مائده های تازه، بینوایان، مزار شاعر

سوال ۱

نام پدید آورنده هریک از آثار زیر را بنویسید.

الهی نامه:

سفرنامه:

قابوس نامه:

سیاست نامه:

سوال ۲

هریک از آثار زیر را مقابل پدید آورنده آن قرار دهید.

((سمفونی پنجم جنوب- پیوند زیتون بر شاخه ترنج- دریا دلان صف شکن- اتاق آبی- لطایف الطوایف))

فخرالدین علی صفی:

سهراب سپهری:

سوال ۳

اسرار التوحید اثر کیست؟ و در مورد چه کسی نوشته شده است؟

[Adabiat_drjaafari](https://www.instagram.com/Adabiat_drjaafari) [Dralirezajafari](https://www.instagram.com/Dralirezajafari) www.Dralirezajafari.ir

سوال ۴

جاهای خالی را پر کنید.

کتاب های سفرنامه و اتاق آبی به صورت (نظم-نثر) نوشته شده اند.

کتاب اسرار التوحید یک اثر.....(منثور- منظوم) و کتاب الهی نامه به صورت.....(نثر-نظم)

می باشد.

سوال ۵

چند مورد از آثار زیر توسط نویسنده خارجی نوشته شده است؟

((مزار شاعر- پیوند زیتون بر شاخه ترنج- سمفونی پنجم جنوب- مائده های زمینی و مائده های تازه -

اتاق آبی- من زنده ام))

سوال ۶

توضیح مقابل کدام گزینه در مقابل آن درست است؟

(۲) اخلاق محسنی: نظم

(لطایف الطوایف: نظم

(۴) قابوس نامه: نثر آمیخته به نظم

(۳) گلستان: نثر آمیخته به نظم

سوال ۷

جاهای خالی را در عبارت های زیر، تکمیل کنید.

(الف) در متن ((پیرمرد چشم ما بود)) از کتاب ((ارزیابی شتاب زده)) با زبانی

صمیمی را توصیف می کند.

(ب) شعر طوطی و بقال، از دفتر مثنوی معنوی اثر است.

سوال ۸

جاهای خالی را با کلمات مناسب پر کنید. (خرداد ۱۴۰۲)

هر حماسه چند ویژگی دارد؛ داستانی، ملّی و

سوال ۹

در کدام گزینه نام نویسنده به ترتیب نام اثر درست آمده است؟ (خرداد ۱۴۰۲)

ارزشیابی شتاب زده - جوامع الحکایات - دیوار - من زنده ام - مائده های زمینی
الف) سهراب سپهری - حسین واعظ کاشفی - جمال میرصادقی - معصومه آباد - تولستوی
ب) جلال آل احمد - سدیدالدین محمد عوفی - جمال میرصادقی - معصومه آباد - آندره ژید

سوال ۱۰

یکی از شیوه های طنزنویسی یا تقلید از آثار ادبی

است. (خرداد ۱۴۰۲)

سوال ۱۱

یک اثر در زمینه ((ادبیات تعلیمی)) ذکر کنید. (خرداد ۱۴۰۲)

📍 Adabiat_drjaafari 📷 Dralirezajafari 🌐 www.Dralirezajafari.ir

سوال ۱۲

مؤثرترین شیوه ای که مولوی در مثنوی معنوی از آن بهره می گیرد

..... است. (خرداد و شهریور ۱۴۰۲)

سوال ۱۳

نام نویسنده کدام اثر، درست و کدام نادرست نوشته شده است؟ (خرداد ۱۴۰۲)

الف) گوشواره عرش : موسوی گرمارودی

ب) سه پرسش: آندره ژید

ج) اخلاق محسنی: محمدبن منور

سوال ۱۴

هریک از آثار زیر نوشته یا سروده کیست؟ (شهریور ۱۴۰۲)

الف) اخلاق محسنی ب) سمفونی پنجم جنوب پ) دیوار

سوال ۱۵

شخصیت ((گردآفرید)) را در داستان رویارویی با سهراب، مختصراً

تحلیل کنید. (شهریور ۱۴۰۲)

سوال ۱۶

هریک از آثار زیر، نوشته یا سروده کیست؟ (شهریور ۱۴۰۲)

الف) سه پرسش ب) اتاق آبی پ) گوشواره عرش